

Гусак Олена Григорівна
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов,
Харківський національний медичний університет

ВНУТРІШНІ, ЗОВНІШНІ ТА ОСОБИСТІ КАТЕГОРІЇ СТИМУЛІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Внутрішні стимули навчання визначаються потребами людини і можуть мати як вроджений, що виражає органічні потреби людини, так і набутий характер, що виражає соціальні потреби, що формуються суспільством. Вважається, що серед вроджених потреб особливе значення мають такі стимули навчальної діяльності, як потреба в активності та потреба в інформації. Серед набутих потреб (тобто сформованих у процесі навчання та виховання), важливу роль у виникненні мотивів навчання грають гностичні потреби (потреби в знаннях) та позитивні соціальні потреби (прагнення приносити користь суспільству, прагнення суспільно цінних здобутків тощо).

Зовнішні стимули навчання визначаються соціальними умовами життєдіяльності людини, до яких відносять вимоги, очікування та можливості. Вимоги пропонують людині певні види та форми діяльності та поведінки. Так, наприклад, вищий навчальний заклад вимагає від студентів з'явитися на заняття, брати участь у семінарах, слухати, що говорить викладач на лекціях, виконувати завдання, складати іспити тощо. Суспільство вимагає від людини дотримуватись у поведінці заданих моральних норм, виконувати певну діяльність. Очікування характеризують ставлення суспільства до людини, пов'язане з припущенням про те, які риси поведінки та форми діяльності воно вважає нормальним для цієї людини. Очікування відрізняються від вимог тим, що не є наказом, а створюють загальну атмосферу здійснення діяльності. Можливості – це об'єктивні умови навчальної діяльності, які є у оточенні людини. Так, певна організація навчального процесу створює можливість у розвитку інтересу до навчального предмета.

Особисті стимули вчення (цінності) визначаються інтересами, прагненнями, установками, переконаннями та світоглядом людини, її уявленням про себе, її ставленням до суспільства. Такими стимулами є: самовдосконалення, самоствердження, самовираження, задоволення окремих потреб, життєві ідеали та зразки. Зовнішні, внутрішні, особисті стимули навчання у різних співвідношеннях є в кожній людини. Виникненню певної сукупності навчальних мотивів сприяє стимулювання діяльності, що використовується в практиці навчання. При цьому студент постає як об'єкт педагогічних впливів і суб'єкт пізнавальної діяльності. Педагог організує зовнішні стимули (вимоги, очікування, можливості) отже вони формують необхідні інтереси, захоплення та цінності в студента. При розробці ефективних форм педагогічного впливу на особистість, вкладених у розвиток мотивації навчальної діяльності, необхідно враховувати те, що будь-який зовнішній вплив дає той чи інший психологічний ефект, лише переломлюючись через психічні стани суб'єкта. Для створення мотивів навчання недостатньо лише зовнішніх стимулів. Зовнішні стимули, щоб стати мотивами навчання, повинні спиратися на потреби, настрої, інтереси, прагнення особистості. Тільки те, що самої особистості

представляє необхідність, цінність, значимість закріплюється і стверджується у мотиві. Умови адекватного переходу зовнішніх впливів на мотиви є складною психолого-педагогічною проблемою. Виникнення мотивів діяльності з участю стимулів можливо наступним чином. Потреби людини зустрічаються зі стимулами. Стимули, відповідні певної потреби, перетворюються на мотиви внаслідок їх усвідомлення. У зв'язку з цим можна сказати, що мотиви – це збагачені та трансформовані стимулами потреби. Таким чином, можливий варіант виникнення мотивів в узагальненому вигляді можна представити наступним чином: стимулювання - виникнення потреби - її усвідомлення - "зустріч" потреби зі стимулом - усвідомлення стимулу - трансформування (зазвичай за допомогою стимулу) потреби в мотив - усвідомлення мотиву.

1. Волкова, Н. П. Педагогіка: навчальний посібник. 2-е вид., перероб., допов. Київ: Академвидав, 2007. 616 с.
2. Канюк, С. С. Психологія мотивації: навчальний посібник. Київ: Либідь, 2002. С.238–248.
3. Values in education and education in values /Ed. By I.Halstead and M.Taylor. L.: The Falmer Press, 1996.